

■ Margot van den Berg

Met medewerking van Robert Borges en Kofi Yakpo

Talen in contact in Suriname en Nederland: Eenheid in verscheidenheid?

Suriname wordt regelmatig in de media neergezet als een unieke plaats van samenkomst van verschillende bevolkingsgroepen waar mensen met verschillende culturele achtergronden samenleven met behoud van hun eigen identiteit. Wie kent niet de foto's waarop verschillende Surinaamse kinderen met elkaar hand in hand 'eenheid in verscheidenheid' uitbeelden? De kinderen zijn uitgedost in klederdracht om hun culturele identiteit, en daarmee de culturele verscheidenheid van Suriname, te benadrukken. Ze houden elkaars hand vast om de onderlinge verbondenheid en harmonie te onderstrepen.

Surinaamse kinderen verbonden in harmonie (collectie KITLV).

Ook wordt Suriname regelmatig geroemd om zijn vrijheid van godsdienst. Dan wordt vaak de Keizerstraat in Paramaribo aangehaald, waar de moskee van de Lahore Ahmadiyya Beweging zij aan zij staat met de synagoge van de Nederlandse Israëlitische Gemeente. Met deze voorbeelden in het achterhoofd is het niet verwonderlijk dat Henna Draaibaar en Cynthia McLeod hun boek over de hoofdstad in 2007 de titel 'Paramaribo. Stad van harmonische tegenstellingen' hebben meegegeven. Toch kun je je afvragen in hoeverre het de Surinamers lukt om in deze dynamische samenleving met veel culturele en talige diversiteit hun groepsidentiteit te behouden. Identiteit ligt immers niet vast.

Over het begrip identiteit is veel geschreven. In dit artikel koppel ik identiteit aan taal. Taal fungeert vaak, maar niet altijd, als een identiteitsdrager: Taal kan worden gebruikt als een instrument om een groepsidentiteit uit te dragen. Veel groepen hebben een eigen taal. Jongerentalen zijn hiervan een sprekend voorbeeld, maar onderscheiden zich in dit opzicht niet van andere talen. Alle talen kunnen worden gebruikt om solidariteit en groepsbehoren uit te drukken. Hoe dat in Suriname uitpakt, wordt treffend geïllustreerd door het volgende fragment uit een interview met een 53-jarige man in Paramaribo die zichzelf 'Hindoestaan' noemt:

"Luku doorgaans te mi de na wroko, nanga mi chef yere, mi e taki Nederlands, af en toe Neger-Engels. Ma te mi de nanga mi collega, werk-collega dyaso, mi e taki Nengre. Yu abi wantu Hindustani, dan mi e taki Hindoestaans nanga en." ('Kijk, doorgaans als ik op het werk ben, met mijn baas, begrijp je wel, dan praat ik Nederlands, af en toe Sranantongo. Maar als ik met mijn collega's ben, mijn werkcollega's hier, dan praat ik Sranantongo. Als er een paar Hindostanen zijn, dan spreek ik Sarnami met hen'.¹)

De man motiveert zijn taalkeuze door een beroep te doen op de etnische identiteit en sociale status van zijn gesprekspartner en de mate van familiariteit, en verder de aard en locatie van het gesprek. Op het werk wordt Nederlands en Sranantongo gesproken, elkaar afwisselend dan wel vermengd. In gesprekken met zijn baas voert het Nederlands de boventoon, met zijn collega's het *Sranantongo*. Maar als zich onder deze collega's meerdere Hindostanen bevinden, dan spreken ze Sarnami.

Er worden ten minste 19 talen gesproken in Suriname. Naast het Nederlands, de officiële taal en tevens de taal van de voormalige kolonisator, en het Sranantongo, de Creooltaal die in meerdere districten als omgangstaal tussen verschillende ethnische groepen fungeert, zijn er de Inheemse talen zoals onder andere het Arowak, het Kari'na en het

¹ Het interview werd afgenomen door een Creoolse collega, vandaar de taalkeuze voor het Sranantongo in het interview.

Trio, Afrikaans-Surinaamse talen zoals het Saramaccaans (Samaaka), Aukaans, Matawai, Paramaccaans (Pamaka) en Kwinti, en verder Aziatische talen zoals het Sarnami of Sarnami Hindostani, het Surinaams-Javaans en het Keija. Als gevolg van recente migratiestromen treft men nu ook het Braziliaans-Portugees, het Haïtiaans-Creools, Guyanees-Engels, Guyanees-Creools, Spaans, Frans en het Kantonees-Chinees aan. Op een bevolking van slechts 534.000 mensen (achtste volkstelling) is dat veel.

Veel inwoners van Suriname zijn meertalig, al hoeft dat niet te betekenen dat elk individu alle talen in zijn of haar taalrepertoire even vloeiend en vaardig beheerst. Als gevolg van deze veeltaligheid op gemeenschapsniveau en meertaligheid op individueel niveau staan verschillende talen van Suriname met elkaar in contact. Het is bekend dat taalcontact verschillende gevolgen kan hebben, variërend van taalverandering tot taalverlies en uiteindelijk taaldood. Door taalcontact kunnen echter ook nieuwe talen ontstaan, zoals pidgin- en Creooltalen. Minder bekend is dat taalcontact ook kan bijdragen aan taalbehoud. Er zijn wereldwijd verschillende voorbeelden van groepen in meertalige samenlevingen die zich actief en met succes inzetten om hun taal te behouden, omdat die in hun optiek onlosmakelijk is verbonden met hun identiteit.

Als het waar is dat Suriname een samenkomst is van verschillende bevolkingsgroepen, waar mensen met verschillende achtergronden samenleven met behoud van hun eigen identiteit, en die identiteit door middel van taal wordt uitgedragen, dan is de kans niet groot dat de talen van Suriname veranderen als gevolg van taalcontact. Is dat zo? Veranderen de talen van Suriname niet? Als ze veranderen, kunnen de veranderingen verklaard worden door taalcontact? Deze vragen staan centraal in dit artikel.

ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK

Bovenstaande vragen benader ik op basis van recent onderzoek naar taalgebruik in Suriname. Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van het ERC Traces of Contact.² In 2010 en 2011 hebben de onderzoekers Borges, Yakpo en Hanenberg op verscheidene locaties in Suriname, zowel in de hoofdstad als op plantages en in dorpen in diverse districten, verschillende soorten taaldata verzameld, variërend van spontane conversatie tot vraaggestuurde interviews en elicitatie middels video's, foto's en het door taalwetenschappers vaak gebruikte prentenboek over een jongen op zoek naar zijn kikker. De verzamelde talen betreffen het Sranantongo, het Aukaans, het Kwinti, het Saramakaans, het Sarnami, het Javaans, het Hakka en het Surinaams-Nederlands. Er is gestreefd naar een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen in het corpus, afkomstig uit verschillende

2 ERC Traces of Contact is een onderzoeksprogramma van Pieter Muysken (Radboud Universiteit Nijmegen), met medewerking van Robbert Borges, Kofi Yakpo en Stanley Hanenberg, alsmede de auteur van dit schrijven.

leeftijdsgroepen en met uiteenlopende socio-economische en culturele achtergronden, om de talige diversiteit van Suriname zo goed mogelijk tot zijn recht te laten komen. Het corpus is vervolgens aangevuld met vergelijkbare taaldata die ik in 2011 in Amsterdam heb verzameld met medewerking van Gracia Blanker en Kwasi Koorndijk. In Amsterdam hebben we verschillende mensen van Surinaamse afkomst, al dan niet in Suriname geboren, geïnterviewd met gebruik van dezelfde elicitatietechnieken als Borges, Yakpo en Hanenberg. Vergelijkbaar onderzoek is ook uitgevoerd door Yakpo in India en Mauritius, en door mijzelf in verschillende steden in Ghana en Togo. De verschillende locaties van dataverzameling, Suriname, Nederland, Ghana, Togo en India, staan met elkaar in verbinding door middel van migratiestromen, waar in de volgende paragraaf in meer detail bij wordt stil gestaan. Het corpus bevat inmiddels ongeveer 150 uur aan materiaal, grotendeels getranscribeerd en geannoteerd middels glossen en zogenaamde *part of speech* tags die de woordvormen en andere spraakkenmerken categoriseren. De voorlopige bevindingen die in dit artikel worden gerapporteerd zijn gebaseerd op de data in ons corpus en de data die ik eerder in 2003 in Paramaribo en Para heb verzameld, tenzij anders vermeld. Dat geldt ook voor de voorbeelden.³

Het artikel is als volgt opgebouwd: Na een kort algemeen overzicht van de stand van zaken met betrekking tot de talen van Suriname op het niveau van de samenleving, waar wordt stil gestaan bij een aantal recente grootschalige onderzoeken naar taalgebruik in Suriname, bespreek ik een aantal voorbeelden van taaldata in ons corpus die inzicht geven in meertaligheid op individueel niveau. Deze voorbeelden in het Sranantongo, het Aukaans en het Sarnami suggereren dat ook deze, in de Surinaamse context, grote talen niet immuun zijn voor taalverandering als gevolg van taalcontact. Er zijn voorbeelden van divergentie, maar er zijn ook voorbeelden van convergentie. De voorbeelden van convergentie zijn opmerkelijk omdat ze laten zien dat de talen van Suriname op elkaar gaan lijken. Eenheid in verscheidenheid krijgt daarmee een nieuwe betekenis.

HET DYNAMISCHE TAALLANDSCHAP VAN SURINAME

Het is onmogelijk om binnen de woordgrenzen van dit artikel alle talige gevolgen van de turbulente geschiedenis van Suriname in detail weer te geven. Vandaar dat hier gekozen is om aan de hand van een aantal taalveranderingsprocessen een beperkt aantal talen van Suriname te bespreken, en zo het dynamische karakter van de meertalige Surinaamse samenleving te onderstrepen.⁴

3 Muysken & Yakpo (in voorbereiding) geeft een volledig verslag van onze onderzoeksbevindingen.

4 Voor dit overzicht is onder andere gebruik gemaakt van Carlin & Arends (2002), Charry et al. (1983), Migge & Léglise (2012), Eersel (2002), de Bruijne (2006) en Voorhoeve & Lichtveld (1975).

Taalverandering wordt vaak als een verzamelterm voor verschillende verschijnselen gebruikt, variërend van taalverlies en taaldood tot taalverschuiving of taalverdringing en taalontstaan en verder convergentie en divergentie. De meeste van deze termen zijn transparant in hun betekenis: taaldood betreft het uitsterven van een taal. Taalverschuiving of verdringing verwoordt het proces waarin de ene taal de andere vervangt, meestal in het tijdsbestek van drie of meer generaties. In dergelijke situaties kunnen ook nieuwe talen ontstaan, zoals bijvoorbeeld de Surinaamse Creool- en Marrontalen, en nieuwe lokale taalvariëteiten zoals het Surinaams-Nederlands, het Surinaams-Javaans, het Sarnami en het Keija. Het Surinaamse Keija heeft onder andere een simpeler tonaal systeem dan de Chinese Keija dialecten, heeft meer archaische woorden en wordt verder gekenmerkt door Sranantongo leenwoorden en codewisseling met het (Surinaams-)Nederlands en Sranantongo (Tjon Sie Fat 2002, 2009).

De taalveranderingsprocessen convergentie en divergentie zijn wellicht minder transparant. Daarmee wordt bedoeld dat talen als gevolg van de veranderingen die ze doormaken meer op elkaar gaan lijken (convergentie) of juist van elkaar gaan verschillen (divergentie). Voorbeelden van convergentie worden verderop in dit artikel in detail besproken. Een Surinaams voorbeeld van divergentie betreft het weglaten van zogenaamde intervocale liquiden (een /r/ of /l/) tussen dezelfde klinkers in het Saramaccaans en de andere Marrontalen, terwijl dezelfde woorden in het Sranantongo wel intervocale liquiden hebben (Smith 1987: 310-317). Dus in het Sranantongo zeg je *kiri* 'doden' en *firi* 'voelen', in het Saramaccaans zeg je *kii* en *fii*. De woorden in het Sranantongo en het Saramaccaans hebben gemeenschappelijke bronnen: ze zijn afkomstig uit het Engels, *kill* en *feel*. Smith (1987) wijst er verder op dat dezelfde woorden reeds in de achttiende eeuw voorkomen, maar dan met liquiden, net als de Engelse bronvorm: *killi* en *fili* worden vermeld in Schumann's (1778) Saramaccaanse woordenboek. Het weglaten van de liquiden in het Saramaccaans is een vorm van divergentie, aangezien ze niet weggelaten worden in het Sranantongo: Het Saramaccaans verandert en lijkt daardoor minder op het Sranantongo. Ook het Sranantongo divergeert ten opzichte van eerdere ontwikkelingsstadia en de Marrontalen. In de loop der tijd wordt steeds vaker /r/ in plaats van /l/ gebruikt, terwijl de Marrontalen /l/ handhaven in woorden met verschillende klinkers. Zo transformeert bijvoorbeeld het achttiende eeuwse *boli* 'koken' tot *bori* in het hedendaags Sranantongo maar niet in het hedendaags Aukaans (*boli*). Vanuit Marron perspectief is /r/ een van de meest uitgesproken kenmerken van het Sranantongo, zie Borges (in voorbereiding).

Een ander voorbeeld van divergentie betreft het ontstaan van lokale varianten van de oorspronkelijke talen van de verschillende groepen die in de loop der tijd al dan niet vrijwillig in Suriname zijn beland. Het Surinaams-Nederlands onderscheidt zich op tal van kenmerken van het

Nederlands zoals dat in Nederland gesproken wordt, maar we moeten daarbij niet vergeten dat dit Nederlands ook in Suriname gesproken wordt als gevolg van re- en transmigratie. Het Nederlands van Suriname kent verschillende variëteiten, die in meer of mindere mate op het Nederlands van Nederland lijken. De Surinaams-Nederlandse woordenboeken van De Bies et al. (2009) en Donselaar (1989) geven een indruk van het Surinaams-Nederlands op woordniveau, maar ook met betrekking tot de fonologie, grammatica en de pragmatiek divergeert het Surinaams-Nederlands van het Nederlands van Nederland. Verschillen met betrekking tot het gebruik van lidwoorden, voornaamwoorden, voorzetsels, hulpwerkwoorden en werkwoordsvervoeging worden vermeld (Campbell 1983, de Kleine 2007), en bieden een aanknopingspunt voor een variatilinguïstische studie van het Surinaams-Nederlands. Ik geef hier het voorbeeld *zetten*, dat in het Surinaams-Nederlands vaker gebruikt lijkt te worden dan in het Nederlands en daar net iets andere betekenissen heeft, zoals de volgende voorbeelden laten zien. De voorbeelden komen uit een interview met een ouder Creools echtpaar in Bersaba, Para in 2003. Ze beschrijven tekeningen en foto's van beroepen. Naar aanleiding van een foto van een kuiper merkt de man op:

1) *Dit is niet om water te zetten, hoor, wijn. Je ziet die cowboyfilms, toch? Ja, hetzelfde. In deze bari zet men wijn of whisky of sopi of wat ze drinken.*

Een tekening van een cowboy op een steigerende vis beschrijft de man als volgt:

2) *A e rey wan fisi. Ze moeten geen vis zetten, maar ze hebben vis gezet. (...) Dit is mopjes. Zo is het.*

Het transitieve werkwoord *zetten*, zoals geïllustreerd in (2), is in het Nederlands niet gebruikelijk; *zetten* is daar een onderdeel van een idiomatische uitdrukking die met tal van voorzetsels kan voorkomen: *neerzetten*, *overzetten*, *doorzetten*, *opzetten* etc. Het zelfstandig gebruik van *zetten* kan wellicht verklaard worden door interferentie van het Sranantongo. Sranantongo *seti* lijkt in vorm en betekenis een beetje op het Nederlandse *zetten*, maar de verschillende betekenissen hangen niet samen met verschillende voorzetsels. Daar waar het Nederlands gebruik maakt van indirecte objecten, combineert het Sranantongo *seti* met directe objecten. Zo onderscheiden Blanker & Dubbeldam (2005: 174-175) tien verschillende betekenissen van *seti*. Muysken (in voorbereiding) gaat dieper op deze kwestie in.

Het laatste voorbeeld van divergentie dat ik hier wil noemen betreft een bekend voorbeeld van divergentie op het niveau van de pragmatiek.

Het Surinaams-Javaans onderscheidt zich van de talen op Java door het gebruik van minder taalregisters die het onderscheid formeel-informeel markeren (zie verder Wolfowitz 2002; Vruggink & Sarmo 2001).

De Surinaamse geschiedenis kent ook voorbeelden van taalverschuiving. Sommige talen staan op het punt van uitsterven of zijn al uitgestorven. Zo zijn de Afrikaanse talen van de slaafgemaakten die van de 17^e eeuw tot en met 19^e eeuw naar Suriname werden vervoerd nu uitgestorven, maar we mogen aannemen dat een aantal van deze talen tot in de 19^e eeuw op de Surinaamse plantages werd gesproken vanwege de constante aanvoer van nieuwe slaafgemaakten. Zo speelt het Akan, de noemer voor een cluster van verwante Kwa-talen in Ghana en Ivoorkust, een belangrijke rol in een gerechtelijk onderzoek in 1773, toen veel Joodse planters hun plantages moesten verkopen ten gevolge van de Amsterdamse beurscrisis. Het onderzoek vond plaats naar aanleiding van een opstand, die uit was gebroken omdat de slaafgemaakten van de plantage het niet eens waren met de verkoop van hun plantage aan niet-Joodse planters, de familie Koenen.⁵ Van de nieuwe plantage-eigenaars mochten de slaafgemaakten geen sabbat houden en ze genoten weinig respect van de nieuwe plantage-eigenaren, die hun 'smouse negers' noemden. Het onderzoek bracht aan het licht dat de overdracht niet volgens de regels had plaats gevonden. De slaafgemaakten waren niet adequaat geïnformeerd over de verkoop. Als een plantage werd verkocht was het de gewoonte dat de nieuwe plantage-eigenaar de slaafgemaakten van de plantage op de hoogte stelde van de nieuwe situatie in een taal, die door hen werd verstaan. De Koenens waren van mening dat de 22 slaafgemaakten Sranantongo spraken, maar zij zelf gaven aan die taal niet te beheersen. Zij waren 'nieuwe slaaven die de neeger engelsche taal niet verstonden en Cormantijns waaren'. Hun getuigenissen ontvingen bijval van de andere plantage-directeuren uit de buurt, en ook directeur Reule van plantage Zoelen, die in Suriname toen als Akan tolk bekend stond, steunde de getuigenis van de slaafgemaakten van de plantage. De Koenens werden in het ongelijk gesteld. Dit voorval brengt een aantal interessante taalfeiten aan het licht. De omgangstaal op deze plantage was op dat moment Akan, omdat het een groep recent ingevoerde slaafgemaakten betrof, van wie we mogen aannemen dat ze tot dezelfde etnische groep behoorden en een taal gemeenschappelijk hadden. Het gebruik van het Akan bleef echter niet beperkt tot de communicatie tussen de slaafgemaakten onderling. Het feit dat de Koenens het Akan hadden moeten gebruiken om de slaafgemaakten van de plantage op de hoogte te stellen van de overdracht van de plantage geeft aan het Akan

5 Het gaat hier waarschijnlijk om plantage Tulpenburg aan de oostzijde van Hoer-Helena Kreek. De verkoper is wellicht David Cohen Nassy, al wordt ook de naam Samuel Cohen Nassy in de bronnen vermeld.

een formele status. Het Akan was een van meerdere Afrikaanse talen die door de slaafgemaakten was meegenomen, maar ze werd niet, of slechts in beperkte mate, overgedragen aan de in Suriname geboren generatie die vooral Sranantongo sprak. In sacrale talen zoals het Kumanti hoor je nog restanten van het Akan, maar het gaat te ver om te concluderen dat deze taal een versteende vorm van het Akan is (Borges in voorbereiding).

Een meer recent voorbeeld van taalverschuiving en taaldood betreft het Arabisch zoals gesproken door de Libanezen, die sinds 1890 naar Suriname trokken. Alleen de in Libanon geboren Libanezen spreken het Arabisch. Hun in Suriname geboren kinderen spreken soms Arabisch (als de moeder een Libanese is), maar ze spreken, kennen en gebruiken toch vooral Nederlands en Sranantongo (de Bruijne 2006:104).

Taalverschuiving en taaldood worden niet alleen aangetroffen onder migranten groepen, maar ook onder de Inheemsen, de eerste bewoners van Suriname. Zo voorspellen Carlin en Boven (2002) dat het Akuriyo, het Tunayana, het Sikiiyana, en het Mawayana onder gelijkblijvende omstandigheden binnen drie generaties zullen uitsterven. Ook het Lokono-Arowak wordt bedreigd in haar voortbestaan (Rybka 2012). Slechts enkele ouderen van de gemeenschappen met wie Rypka samenwerkt spreken de taal nog, de jongeren nemen het Surinaams-Nederlands en het Sranantongo aan. Het is niet duidelijk of het proces van taalverschuiving en taaldood in migrantengroepen en Inheemsen op dezelfde wijze verloopt, dit moet nog nader onderzocht worden.

TAALKEUZE EN TAALGEBRUIK

Bovenstaande voorbeelden uit het verleden en het heden laten zien dat de taalsituatie van Suriname op groepsniveau allerm minst statisch is. Je zou zelfs kunnen beweren dat alle mogelijke taalveranderingsprocessen in Suriname te vinden zijn. Verder laten deze voorbeelden zien dat vooral het (Surinaams-)Nederlands en het Sranantongo het Surinaamse taallandschap beïnvloeden. Dit beeld wordt ondersteund door verschillende recente onderzoeken naar taalkeuze en taalgebruik in Suriname. Tijdens de zevende volkstelling in 2004 werd er door het Algemeen Bureau voor de Statistiek in Suriname (ABS) gevraagd naar de taalkeuze in de thuis-situatie. Van 2008 tot 2010 hebben de taalonderzoekers Bettina Migge (University College Dublin) en Isabelle Leglise (CNRS, Parijs) ongeveer 3000 Surinaamse schoolkinderen geïnterviewd over hun taalachtergrond, taalgebruik, taalattitude en taalvaardigheid.⁶ In dezelfde periode hebben taalonderzoekers Sjaak Kroon en Kutlay Ya mur (Universiteit van Tilburg) in opdracht van de Nederlandse Taalunie, de beleidsorganisatie

6 Dit onderzoek maakt deel uit van een door het ANR (Agence Nationale de la Recherche, Frankrijk) en het AIRD (Agence Inter-établissements de Recherche pour le Développement) in samenwerking met het Lim A Po Instituut en het IOL.

voor het Nederlands, de taalpraktijken, taalervaringen en taalopvattingen van leerlingen en leerkrachten onderzocht (zie elders in deze OSO). Dit is niet de plaats om deze onderzoeken uitgebreid te vergelijken of stil te staan bij beweegredenen voor bepaalde keuzes (waarom bijvoorbeeld de nauw verwante Marrontalen Aukaans, Aluku en Paramaccaans in de ABS- en de Taalunie-onderzoeken wel apart worden benoemd, maar de verschillende Chinese talen niet). Ik bespreek hier enkele resultaten van deze onderzoeken, omdat ze ons inzicht in de positie van het (Suri-naams-)Nederlands en het Sranantongo in Suriname kunnen vergroten.

Tabel 1 geeft een overzicht van de talen die, naar eigen zeggen, het meest in de thuissituatie gesproken worden in het ABS- en het Taalunie-onderzoek. Let wel, de data zijn niet volledig vergelijkbaar. De ABS-interviews op basis van vragenlijsten werden gehouden met volwassenen op hun erf, de Taalunie-interviews vonden plaats met kinderen op school.

Tabel 1. Overzicht van ABS en Taalunie onderzoeksresultaten naar taalkeuze in Suriname

Meest gesproken talen in het huishouden	Aantal ABS 2004 N= 123.463 (huishoudens)	In %	Aantal TU 2010 N=22.643 (kinderen)	In %
Nederlands	57.577	46,6	20.137	88,9
Sranantongo	11.105	9	13.761	60,7
Sarnami	19.513	15,8	6.853	30,3
Javaans	6.895	5,6	3.497	15,4
Arawak	91	0,7	212	0,9
Carib	260	0,2	160	0,7
Saramaccaans	9.828	8	2.200	9,7
Aukaans	8.427	6,8	2.561	11,3
Paramaccaans	542	0,4	250	1,1
Chinees	1.317	1,1	313	1,4
Portugees	833	0,7	325	1,4
Engels	2.631	2,1	4.606	20,3
Spaans			359	1,6
Frans	168	0,1		
Aluku			162	0,7
Anders	1.201	1		
Onbekend	3.075	2,5		

De algemene conclusie van bovengenoemde onderzoeken is dat de meeste Surinamers ten minste twee of drie of meer talen spreken. Zowel het ABS

als de Taalunie concluderen dat het Nederlands de meest gesproken taal is. Migge en Leglise zijn ook op zoek naar informatie omtrent taalkeuze en taalgebruik maar kiezen een andere benadering. Zo stellen zij vraagtekens bij het gebruik van vraaggestuurde interviews en enquêtes om deze informatie boven tafel te krijgen. Ze betwijfelen of ondervraagden waarheidsgetrouw antwoord zullen geven op vragen naar taalkeuze en taalgebruik, omdat taalprestige en taalattitude de antwoorden van de ondervraagden zullen beïnvloeden. Prestige is de status die aan een taal wordt toegekend. Taalattitude is de houding ten opzichte van een taal. Hoe iemand over een taal denkt blijkt uit wat de desbetreffende persoon zegt over de taal, zijn of haar meningen en overtuigingen over de taal. Het verband tussen taalprestige en taalattitude wordt duidelijk aan de hand van het volgende voorbeeld uit een interview door Eddy Charry met een Creool van 30-40 jaar in Paramaribo met een lagere opleiding (zijn labels): “Wel, - Ik spreek eh Nederlands ‘t liefst maar merendeels Surinaams ja. Omdat ja, we zijn in een plaats waar veel Surinamers zitten dus eh... ‘t gaat ja... je hebt eerder de neiging dus eh om Surinaams te spreken. Maar ik heb liever Nederlands” (Charry 1983: 151). De spreker zegt dat hij het liefst Nederlands spreekt, maar geeft toe dat hij toch vooral Sranantongo dagelijks spreekt. Het Nederlands werd toen, en veertig jaar later nog steeds, vooral gezien als de prestige-taal. Men staat positief ten opzichte van het Nederlands omdat het in verband gebracht wordt met scholing, economische vooruitgang en macht. Charry’s ondervraagde maakt in het interview een duidelijk onderscheid tussen de gewenste werkelijkheid en de feitelijke werkelijkheid, maar het is de vraag of iedereen die aan de onderzoeken van het ABS en de Taalunie heeft meegedaan dat ook gedaan heeft. De resultaten van de volkstelling en het Taalunie-onderzoek laten zien dat het Nederlands vaak ook als thuistaal wordt opgevoerd. Ook in de districten in het binnenland, waar het Nederlands thuis veel minder aanwezig is dan bijvoorbeeld in Paramaribo, wordt het Nederlands als thuistaal opgegeven. Als bijvoorbeeld de gegevens van de drie binnenlandse districten van Kroon en Ya mur worden opgeteld, dan blijkt dat maar liefst 27% van de ondervraagden in deze districten het Nederlands als thuistaal opgeeft. Dat is meer dan wat je zou verwachten; wij, maar ook anderen, hadden op basis van persoonlijke observaties hier lagere uitslagen verwacht (Yakpo en Borges hebben onder andere gesproken met Renata de Bies, p.c.; Hein Eersel, p.c.; Bettina Migge, p.c.). Het lijkt erop dat de gegevens op dit punt eerder beïnvloed zijn door de gewenste dan de feitelijke werkelijkheid. Dat verklaart wellicht ook waarom het Engels als thuistaal zo hoog scoort in het Taalunie-onderzoek (ABS 2,1%; Taalunie 20,3%).

Een ander opmerkelijk verschil betreft het Sranantongo (ABS 9%; Taalunie 60,7%). Uiteraard wordt niet in elk huishouden in Suriname Sranantongo gesproken, maar het verschil tussen het ABS en de Taalunie

is wel erg groot. Prestige en attitude spelen hier ook een rol van betekenis. Het Sranantongo is de tegenhanger van het Nederlands. Terwijl het Nederlands over het algemeen positief gewaardeerd wordt, is men over het Sranantongo minder uitgesproken of, als men al een mening heeft, eerder negatief dan positief. In dit opzicht zijn de uitspraken over het Sranantongo in de verschillende bijdragen aan het ondergewaardeerde boek van Charry et al. (1983) informatief. Naast het bovengenoemde citaat waarin een grotere voorkeur voor het Nederlands dan voor het Sranantongo wordt uitgesproken voeg ik hier een citaat uit het onderzoek van Breinburg (1983) toe. Zij onderzocht de taalattitude van Surinaamse leerkrachten door hun reacties op ontlending uit het Engels in het Nederlands te vergelijken met hun reacties op ontlending uit het Sranantongo in het Nederlands en andere Surinaamse mengtaalpraktijken. Een van deze leerkrachten licht toe waarom Engelse leenwoorden in het Nederlands minder erg zijn dan Sranantongo leenwoorden in het Nederlands: 'Het Engels is een echte taal en bovendien nog een wereldtaal. Wat de Surinamers spreken is een soort gebroken Taki-taki' (Breinburg 1983: 208). Uit de Taalunie resultaten kan ik niet opmaken of dergelijke misvattingen omtrent het Sranantongo (die wellicht ook van toepassing zijn op de andere Surinaamse talen inclusief de inheemse talen) onder leerkrachten in Surinaamse leerkrachten nog steeds leven, maar mocht dat onverhoopt toch nog het geval zijn, dan mag men met recht twijfelen aan de waarheidswaarde van de gerapporteerde onderzoeksgegevens. Als je het Sranantongo, of een andere taal, niet beschouwt als een taal, dan zul je deze taal niet spontaan noemen als je bevraagd wordt over je taalgebruik. Mijn onderzoek naar woordvormingsprocessen in Suriname in 2003 ontlokte aan enkele deelnemers in Para en Paramaribo reacties die in dit licht relevant zijn. Sommigen reageerden min of meer positief met opmerkingen als 'het Sranantongo is ook een taal' (alsof dat nog bevestigd moest worden), anderen reageerden verrast en beweerden dat het Sranantongo geen grammatica zou hebben. Taalprestige en taalattitude in Suriname anno nu wordt onderzocht door Koorndijk (in voorbereiding) en Hanenberg (in voorbereiding).

Migge en Leglise hanteren in hun onderzoek naar taalkeuze en taalgebruik een drievoudige onderzoeksmethodiek. Data verkregen middels ongeveer 3000 vragenlijsten werden vergeleken met opgenomen naturalistische en geëliciteerde gesprekken in verschillende situaties en met verschillende gesprekspartners. Op basis van deze gerapporteerde en waargenomen data reconstrueren Migge en Leglise een realistische weergave van de meertalige taalpraktijken van kinderen in Suriname (Migge & Leglise geaccepteerd). Het merendeel van de ondervraagden ziet zichzelf als meertalig; 65% van de kinderen zegt dat ze ten minste drie talen spreken, 15% geeft aan vier of meer talen te spreken en slechts 1% van de kinderen zeggen dat ze slechts één taal spreekt. Ook in dit

onderzoek zijn het Nederlands en het Sranantongo prominent aanwezig. Het Nederlands vervult verschillende functies in de verschillende gebieden in Suriname. Terwijl 70% van de ondervraagden in Paramaribo en het westen van Suriname het Nederlands aangeeft dat het Nederlands één van hun eerste (thuis- of moeder-) talen is, is het Nederlands voor ondervraagden in de overige gebieden vooral een tweede taal. Het Sranantongo is in geen enkel gebied de meest genoemde eerste taal, maar het is wel de meest gesproken tweede of derde taal in Suriname. Minder dan 5% van de ondervraagden in Paramaribo noemt het Sranantongo zijn of haar eerste taal, terwijl meer dan 90% van de ondervraagden daar aangeeft dat het zijn of haar tweede of derde taal is. Dat geldt ook voor ondervraagden in het westen van Suriname maar niet voor ondervraagden in het midden en het oosten van Suriname. Daar is het Sranantongo vaker een derde, vierde of vijfde taal. Minder dan 10% van de ondervraagden in Brokopondo geven het Sranantongo op als een eerste of tweede taal, dat is iets meer dan 10% in Moengo en meer dan 20% in Albina. Op basis van deze gegevens concluderen Migge en Leglise (in voorbereiding: 11) dat 'Sranantongo functions as a lingua franca rather than as the main or community language of a specific social group in Suriname'. Interessant is verder hun observatie dat, hoewel het Nederlands in Suriname de enige taal is die van overheidswege op ondersteuning kan rekenen (zo zijn schoolboeken bijvoorbeeld in het Nederlands), de ondervraagde kinderen niet expliciet negatief ten opzichte van andere talen staan. Integendeel, veel van de ondervraagde kinderen geven aan dat ze graag zowel internationale als lokale talen zouden willen leren, omdat ze heel goed door hebben dat het Nederlands, het Engels, Spaans en Portugees hen vooruit kan helpen in het leven, en dat de lokale talen hen in staat stellen om contact te houden met hun familie, sociale netwerken en etnische achtergrond.

Een gedetailleerde vergelijking van de resultaten van de onderzoeken door het ABS, de Taalunie en Migge en Leglise laat ik over aan de experts die Suriname's taalpolitiek vorm moeten geven. De onderzoeken worden hier opgevoerd om Suriname's complexe taallandschap in kaart te brengen en de positie van het Surinaams-Nederlands, Nederlands en het Sranantongo nader te bepalen. De genoemde voorbeelden van taalverschuiving illustreren de dominante positie van deze talen: verschillende talen, migrantentalen en Surinaamse talen, worden vervangen door het Surinaams-Nederlands, Nederlands en het Sranantongo. De aangehaalde onderzoeken van het ABS, de Taalunie en Migge en Leglise laten zien dat veel mensen in Suriname meertalig zijn en dat zij vaak, maar niet altijd, zowel het Surinaams-Nederlands, Nederlands als het Sranantongo tot hun taalrepertoire rekenen. Het Nederlands wordt vaak als een eerste taal genoemd, het Sranantongo vaak als een tweede, derde of vierde taal. Toch is het moeilijk om door middel van vragenlijsten gedetailleerd en waarheidsgetrouw zicht te krijgen op taalgebruikspatronen en op de

positie van de verschillende talen in Suriname. Taalattitude en taalprestige beïnvloeden perceptie en weergave van taalgedrag. Er is echter nog een manier om de positie van de Surinaamse talen in het taallandschap van Suriname te onderzoeken. Veranderingen in de Surinaamse talen als gevolg van taalcontact laten op een andere manier zien welke talen het meest van invloed zijn op het taallandschap. In de volgende paragraaf presenteren we enkele voorbeelden van taalvariatie door taalcontact. Welke talen drukken het meest hun stempel op de uitkomsten van taalcontact?

TAALVARIATIE EN TAALCONTACT: PLAATSAANDUIDINGEN IN HET SRANANTONGO

Plaatsaanduidingen kunnen op verschillende manieren in het Sranantongo worden uitgedrukt. We beperken ons hier tot constructies die in de taalwetenschappelijke literatuur als basale locatieve constructies (BLC) worden aangeduid. Om vergelijkingen tussen talen mogelijk te maken worden BLC's vaak geanalyseerd met behulp van de termen Figuur, Grond, Zoekdomein en Relatie tussen Figuur en Grond (Talmy 1985; Essegbey 2005). De Figuur is het object of de entiteit die gelokaliseerd wordt. De Grond verwijst naar de locatie. Het Zoekdomein benoemt de locatie in meer detail, en de Relatie tussen Figuur en Grond benoemt de manier waarop Figuur en Grond met elkaar in verband worden gebracht. De volgende voorbeelden illustreren voor het Sranantongo:

3a) A *buku de na a tafra tapu* (Essegbey 2005: 237)
 DEF boek COP VZ DEF tafel top
 'Het boek is op de tafel.'

3b) A *buku de (na) tapu a tafra* (Essegbey 2005: 237)
 DEF boek COP VZ top DEF tafel
 'Het boek is op de tafel.'

De Figuur is het boek (*buku*). De Grond is de tafel waarop het boek zich bevindt. Het Zoekdomein wordt afgebakend door *tapu*; de locatie van het boek is bovenop de tafel, op de bovenkant van de tafel. De relatie tussen het boek en de tafel wordt uitgedrukt door middel van het locatieve koppelwerkwoord *de* in de betekenis van 'zijn' en plaatsaanduidingen zoals *tapu*, wat 'top bovenkant' betekent, al dan niet in combinatie met het voorzetsel *na* (*na* kan soms weggelaten worden). De woordcategoriale status van *tapu* en woorden zoals *ini*, *middri* etc. hebben in de loop der tijd nogal wat discussie los gemaakt. Zijn het voor- of achterzetsels (*tapu* 'op, boven'), zelfstandig naamwoorden (*tapu* 'bovenkant, top') of iets er tussen in? In dit artikel kiezen we voor het laatste. *Tapu* en zijn soortgenoten vertonen kenmerken van zelfstandig naamwoorden en van

voor/achterzetsels als gevolg van grammaticalisatie (zie verder o.a. Bruyn (1995; 2003); Plag (1998); Essegbey (2005)). In de vertalingen van de voorbeelden zullen we regelmatig een Nederlands voorzetsel gebruiken, maar dat wil niet zeggen dat de we daarmee ook een uitspraak doen over de woordcategoriale status van het vertaalde woord.

De voorbeelden in (3) verschillen van elkaar op twee manieren. *Tapu* kan vóór dan wel achter het zelfstandig naamwoord *tafel* staan. Als *tapu* vóór het zelfstandig naamwoord staat dan kan het voorzetsel *na* worden weggelaten. Deze verschillen verraden de verschillende taalinvloeden op het Sranantongo van onder andere het Engels, Nederlands en Portugees en de Afrikaanse Gbe- en Akantalen. In de Akan- en Gbe-talen staat de plaatsaanduiding achter het zelfstandig naamwoord, terwijl in de Europese talen meestal een voorzetsel gebruikt wordt om zowel het Zoekdomein als de Relatie tussen Grond en Figuur te markeren. Essegbey (2005) presenteert een gedetailleerde vergelijking van BLC's in de Surinaamse Creooltalen en de Akan- en Gbe-talen. Hij concludeert dat er verschillende overeenkomsten zijn, vooral met Ewegbe, maar hij ziet vooral veel verschillen die het innovatieve karakter van de Surinaamse Creooltalen onderstrepen.

Zowel vooropplaatsing als achteropplaatsing van de plaatsaanduidingen komt al voor in het Oud Sranantongo (Bruyn 2003; Van den Berg 2007), zoals uit het volgende voorbeeld blijkt. Het voorkomen van beide mogelijkheden is dus geen recente ontwikkeling.

4) *putti na tafra tappo, putti na tappo tafra* (Schumann 1783: 174)
 plaats VZ tafel top, plaats VZ top tafel
 'Plaats (het) op de tafel.'

Maar er zijn wel veranderingen gaande. Essegbey (2005) rapporteert dat de Sranantongo sprekers van Surinaamse afkomst die hij in Nederland geïnterviewd heeft, een sterke voorkeur hebben voor de vooropgeplaatste plaatsaanduiding. Met name *ini* functioneert in hun spraak vaker als een voorzetsel, waarschijnlijk onder invloed van het Nederlandse voorzetsel *in*. Essegbey (2005) meldt dat in Suriname dergelijk gebruik van *ini* niet geaccepteerd wordt. In ons Surinaamse corpus komt een dergelijk gebruik van *ini* inderdaad niet voor. We zien verder in ons corpus dat achteropgeplaatste plaatsaanduidingen bijna niet vertegenwoordigd zijn, meestal gebruikt men vooropgeplaatste plaatsaanduidingen. Achteropgeplaatste *ini* komt bijvoorbeeld helemaal niet voor. Het lijkt erop dat achteropgeplaatste plaatsaanduidingen in onbruik raken, zowel in Nederland als in Suriname. Yakpo en Borges hebben verschillende taalconsulenten in Suriname om grammaticaliteitsoordelen gevraagd. Vijf consulenten in de leeftijdsgroep jonger dan 25 jaar beschouwden achteropgeplaatste plaatsaanduidingen als foutief, of erg ongebruikelijk. Drie consulenten

van rond de 50 jaar herkenden deze constructies wel, maar gaven aan ze niet te gebruiken. Eén consulent op de respectabele leeftijd van 90 jaar gaf aan een voorkeur te hebben voor de achteropgeplaatste plaatsaanduidingen in plaats van de vooropgeplaatste plaatsaanduidingen, maar lichte toe dat jongere sprekers dit ongebruikelijk zouden vinden.

Verder vinden we in ons corpus veel constructies met het voorzetsel *na* maar zonder specifieke plaatsaanduidingen als *tapu* en *ini*. *Na* lijkt in deze voorbeelden zowel het Zoekdomein als de Relatie tussen Grond en Figuur te markeren, vergelijkbaar met de Nederlandse voorzetsels. Ook zien we plaatsaanduidingen met en zonder *na*. Vooropgeplaatst *ini* komt ongeveer vier keer vaker voor zonder *na* dan andere plaatsaanduidingen zoals bijvoorbeeld *tapu*.

- 5) *a gi en wan sani ini wan batra.*
 3SG geven 3SG.OBJ INDF ding in INDF fles
 'Ze gaf hem iets in een fles.'

De afwezigheid van *na* in constructies zoals (5) suggereert dat *ini* sneller dan de andere plaatsaanduidingen grammaticaliseert en steeds meer gaat lijken op het Nederlandse voorzetsel *in*. Deze taalcontactgestuurde verandering wordt nog eens extra getriggerd door de fonologische gelijkenis tussen Nederlands *in* en Sranantongo *in(i)*.

Vooruitlopend op de volledige getalsmatige onderbouwing van deze observaties (de kwantitatieve analyses worden op dit moment uitgevoerd), geven we hier enkele representatieve voorbeelden:

- 6a) *Mi b'bri a kmopo n'en oso (*ini).*
 1SG geloof 3SG verlaten VZ-3SG.POS huis
 'Ik geloof dat hij het huis verlaat.'

- 6b) *(na) baka oso*
 VZ achter huis
 'achter het huis.'

Dergelijke frequentieveranderingen en voorkeuren zie ik ook in de data die ik in Nederland verzameld heb. Plaatsaanduidingen in het hedendaags Sranantongo veranderen; ze lijken te convergeren naar het Surinaams-Nederlands.

TAALVARIATIE EN TAALCONTACT: WOORDVOLGORDE IN HET SARNAMI

Ook in het Sarnami treffen we een dergelijk voorbeeld van convergentie aan. Onze taaldata laten zien dat de woordvolgorde van het Sarnami verandert en meer gaat lijken op het Surinaams-Nederlands en het Sranantongo.

De ongemarkeerde woordvolgorde van het Subject (onderwerp), Verbum (werkwoord) en Object (lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp etc.) in standaard bewerende zinnen is SOV in het Sarnami (Marh  1985: 26), zoals in alle Indische talen. Dit wordt geillustreerd in :

- 7) S O V
ego manai ego dosu l -il hai
 INDF persoon INDF doos brengen-PSTP zijn.PRS
 'Iemand heeft een doos gebracht.' (Sarnami)

Grammaticale en taalpragmatische factoren kunnen ervoor zorgen dat er van deze ongemarkeerde woordvolgorde wordt afgeweken. In de meeste Indische talen kan de woordvolgorde van werkwoord en object worden omgedraaid om het object te benadrukken, zoals in de volgende voorbeeld van SVO in het Hindi:

- 8) S V O
Mohan ne de d  epn  kitab  fyam ko.
 NAAM ERG geven geven.PERF.E.PL REFL.POSS.F boek.F.PL NAAM DAT
 'Mohan heeft zijn boek aan Bob gegeven.' (Hindi; Kachru 2006:160)

Dergelijke SVO-constructies vinden we ook in het Sarnami, zoals het onderstaande voorbeeld laat zien.

- 9) S V O
tab u dekh-il ego hol jamin men.
 then DIST see-PSTP one hole ground in
 'Toen zag hij een gat in de grond.' (Sarnami)

SVO-constructies zijn in het Sarnami echter niet beperkt tot uitingen waarin het object benadrukt wordt. SVO-woordvolgorde komt ook voor in andere contexten. Yakpo en Muysken (in voorbereiding) vergelijken een corpus van verhalende teksten in het Sarnami met soortgelijke teksten in het Bhojpuri en het Maithili, waaraan het Sarnami nauw verwant is. Er is een significant verschil tussen deze talen: in de Sarnami teksten komt SVO-woordvolgorde in 36% van de gevallen voor. Dat is negen keer meer dan in de Bhojpuri en Maithili teksten. Het hogere aantal in het Sarnami corpus kan verklaard worden door taalcontact met het Sranantongo en het Surinaams-Nederlands, aangezien beide talen in meer of mindere mate door de sprekers van het Sarnami worden beheerst. SVO-woordvolgorde is de enige woordvolgorde in standaard bewerende zinnen in het Sranantongo, zie (10).

- 10) *dan a boi si wan olo.*
 dan DEF.SG jongen zie INDF hol
 'Dan ziet de jongen een hol.' (Sranantongo)

In het Nederlands komen zowel SVO als SOV voor. De keuze voor SVO of SOV wordt bepaald door grammaticale factoren. Zo komt het werkwoord bij finiete werkwoorden in bijzinnen en bij alle niet-finiete werkwoorden achter het object, maar in standaard bewerende zinnen met een finiet werkwoord staat het werkwoord vóór het object, vergelijk (11a) met (11b).

- 11a) *het jongetje heeft een gat in een boom gezien.* SOV
 11b) *Het jongetje ziet een gat in een boom.* SVO

In (11b) volgt het object het finiete (hulp-)werkwoord, maar in (11a) staat het object *een gat in de boom* tussen het finiete (hulp-)werkwoord en het niet-finiete hoofdwkwoord *zien*. Dat lijkt een beetje op het Sarnami, maar in het Sarnami wordt de werkwoordgroep niet opgesplitst. De hele werkwoordgroep volgt het object in het Sarnami, zie voorbeeld (7) hierboven.

Het ligt meer voor de hand om het hoge aantal SVO-gevallen in het Sarnami corpus te verklaren als een gevolg van taalcontact met het Sranantongo dan als gevolg van taalcontact met het Nederlands, vanwege de overlap in woordvolgorde. Toch is dat opmerkelijk. Veel Hindostanen spreken, kennen en gebruiken vaker het Surinaams-Nederlands dan het Sranantongo naast het Sarnami. Verschilt het Surinaams-Nederlands van het standaard Nederlands? Het Surinaams-Nederlands vertoont ten opzichte van het standaard Nederlands een grotere variatie in het gebruik van SOV en SVO in bijzinnen (De Kleine, 2002). De canonieke woordvolgorde in standaard Nederlandse bijzinnen is SOV. In het Surinaams-Nederlands treft men zowel SOV als SVO aan. De volgende voorbeelden van De Kleine (2002: 125) illustreren dat. Voorbeeld (12a) is standaard Nederlands, voorbeeld (12b) is Surinaams-Nederlands.

- 12a) *want ze weet dat ik niet van die dingen hou.*
 12b) *want ze weet ik hou niet van die dingen.*

Als het klopt dat SVO vaker voorkomt in Surinaams-Nederlandse bijzinnen dan in standaard Nederlandse bijzinnen, dan ligt het voor de hand om te concluderen dat de toename van SVO in Surinaams-Nederlandse bijzinnen het gevolg is van taalcontact in Suriname. Het Sranantongo met zijn strikte SVO-woordvolgorde is dan de meest waarschijnlijke kandidaat. Er is eerder onderzoek gedaan naar de overdracht van woordvolgorde tussen talen als gevolg van taalcontact. Ik noem hier het

onderzoek naar woordvolgorde in het taalgebruik van migranten van Marokkaanse en Turkse afkomst in Nederland door Jansen, Lalleman en Muysken (1981). Zij laten zien dat de door hen geïnterviewde Marokkanen het Nederlands als een SVO taal beschouwen, net als het Marokkaans Arabisch, terwijl de Turkse ondervraagden het Nederlands als een SOV taal zagen, net als het Turks. Dit komt ook tot uitdrukking in hun taalgebruik: Marokkaans Arabische sprekers gebruikten vaker SVO in hun Nederlands terwijl Turkse sprekers in hun Nederlands vaker SOV gebruikten. Dit onderzoek laat duidelijk zien dat woordvolgorde in de thuistaal of de moedertaal kan worden overgedragen op de tweede taal.

Het Sranantongo beïnvloedt de woordvolgorde van het Sarnami dus op twee manieren. Het Sranantongo staat rechtstreeks in contact met het Sarnami en het beïnvloedt het Sarnami via het Surinaams-Nederlands.

Er is nog een woordvolgordeverschijnsel in het Sarnami dat we hier onder de aandacht willen brengen, al hebben we het nog niet tot op de bodem uitgezocht. Ons Sarnami corpus bevat een hoog aantal relatieve bijzinnen dat het zelfstandig naamwoord volgt. Een voorbeeld van zo'n vaak voorkomende achteropgeplaatste relatieve bijzin is (13).

- 13) *u ego dosu lá-il bai [jaun pe thará boi sake]*
 DIST een door brengen-PSTP zijn.PRS REL o p
 recht op zijn kan
 'Hij heeft een doos meegenomen waar hij op kan staan.' (Sarnami)

In ons Maithili en Bhojpuri corpus komen vooropgeplaatste en achteropgeplaatste relatieve bijzinnen ongeveer even vaak voor, maar dat is niet het geval in ons Sarnami corpus. Voorbeeld (14) laat een vooropgeplaatste relatieve bijzin in het Maithili zien.

- 14) [*je kailh rait nac-al*] *se u natua ekhans utal aich.*
 REL gisteren nacht dansen-PST COREL DIST danser nu in.slaap zijn.PRS
 'De danser die gisternacht danste is nu in slaap.' (Maithili; Yadav 1996:356)

De vooropgeplaatste relatieve bijzin wordt gemarkeerd door een betrekkelijk voornaamwoord oftewel relatief pronomen, *je*. De hoofdzin met het antecedent *u natua* 'de danser' wordt gemarkeerd door een correlatief markeerder, *se*. Dergelijke correlatieve constructies zijn we tot op heden nog niet vaak tegengekomen in het Sarnami corpus; achteropgeplaatste relatieve bijzinnen komen veel vaker voor. Relatieve bijzinnen volgen ook in het Sranantongo en het Surinaams-Nederlands het antecedent, zie (15) en (16).

15) *kande na a lespeki [san a barba e tyari kon.*
 misschien FOC DEF.SG respect REL DEF.SG baard IPFV brengen komen
 'Misschien is het respect dat de baard brengt.' (Sranantongo)

16) *een vrouw gooit een bijlop de bord [die dan vervolgens in stukken breekt].*

Een andere overeenkomst met achteropgeplaatste relatieve bijzinnen in het Sarnami is dat de hoofdzin met het antecedent niet gemarkeerd wordt door een correlatief markeerder. We menen dat ook de hoge frequentie van achteropgeplaatste relatieve bijzinnen in vergelijking met vooropgeplaatste relatieve bijzinnen in ons Sarnami corpus kenmerkend is voor de verandering die het Sarnami momenteel doormaakt als gevolg van taalcontact met het Surinaams-Nederlands en het Sranantongo, waardoor deze talen meer op elkaar gaan lijken.

Samenvattend, SOV en SVO komen zowel in het Sarnami als in zijn verwante Indische zustertalen voor. In de Indische talen benadrukt SVO het object. In het Sarnami wordt SVO niet uitsluitend gebruikt om het object te benadrukken, maar komt het ook in andere situaties voor. Het Sarnami maakt vaker gebruik van SVO dan de Indische talen. Deze verandering schrijven wij toe aan taalcontact met het Surinaams-Nederlands en het Sranantongo. Een vergelijkbare verandering zien we relatieve bijzinnen in het Sarnami ondergaan. Achteropgeplaatste relatieve bijzinnen, die congrueren met relatieve bijzinnen in het Surinaams-Nederlands en het Sarnami, komen vaker voor dan de vooropgeplaatste relatieve bijzinnen, die het Sarnami deelt met zijn Indische zustertalen. Dit zijn voorbeelden van multidirectionele convergentie: door taalcontact met het Surinaams-Nederlands en het Sranantongo verandert het Sarnami onder invloed deze talen. Ook het Surinaams-Nederlands verandert onder invloed van het Sranantongo.

TAALVARIATIE EN TAALCONTACT: MODALITEIT IN HET AUKAANS

Als iemand zijn of haar verwachtingen uitspreekt over een toekomstige gebeurtenis dan krijgt zijn of haar taaluiting een modale betekenis. Daarmee belanden we in het domein van de modaliteit. Het begrip modaliteit heeft in de taalwetenschap veel discussie losgemaakt. Er zijn verschillende beschrijvingen en theoretische benaderingen in omloop, maar we gaan de lezer niet mee vermoeien met een vergelijking. We kiezen hier simpelweg voor de a-formele en pre-theoretische benadering van Donald Winford (2000). Centraal staan in deze benadering de verschillende betekenissen, functies en het gebruik van grammaticale vormen (hulpwerkwoorden, affixen, inflectie), waarmee uiteenlopende semantische dimensies van modaliteit worden uitgedrukt. Zo worden onder andere dynamische, epistemische en deontische modaliteit onderscheiden. Dynamische modaliteit betreft feitelijke beweringen die door de spreker niet

van andere kwalificaties worden voorzien dan dat hij of zij denkt dat het waar is. Epistemische modaliteit is de subjectieve beoordeling van het gezegde door de spreker in verschillende gradaties van waarschijnlijkheid, variërend van zeer waarschijnlijk tot meer/minder onwetend tot zeer onwaarschijnlijk. Deontische modaliteit is de beoordeling van de spreker in termen van (on)wenselijkheid, noodzakelijkheid en/of toelaatbaarheid, waarbij een beroep gedaan wordt op een deontische bron. Dat kan de spreker zelf zijn, maar ook een andere persoon, instantie of goddelijke kracht die het gezegde legitimeert. Binnen deze driedeling kunnen tal van subcategorieën onderscheiden worden. Het komt niet vaak voor dat elke subcategorie zijn eigen grammaticale vorm heeft, vaker wordt één en dezelfde grammaticale vorm voor meerdere subcategorieën gebruikt, maar dat verschilt van taal tot taal. Het Sranantongo en de Marrontalen hebben dezelfde basis, ze zijn immers ontstaan uit dezelfde contacttalen die op de plantages werden gesproken, maar toch zijn er tussen deze talen grote verschillen in verdeling van grammaticale vormen over modale subcategorieën (Winford 2000; Migge en Winford 2009; Essegbey et al. 2013). Zo gebruikt het Sranantongo *kan* in contexten waar *sa* wordt gebruikt in het Aukaans, het Paramakkaans en het Saramakkaans. Vergelijk de volgende voorbeelden van toestemming (deontische modaliteit):

17a) *Dan Dricoro kan tam didon so langa a wanie* (Weygandt 1798: 132)
 Dan directeur kan blijven liggen zo lang 3SG wil
 'Dan kan de directeur in bed blijven liggen zo lang hij wil.' (18^e eeuw Sranantongo)

17b) *A boy sa tan ya f'en tide neti.* (Migge & Winford 2009:134)
 DET boy kan blijven hier voor-3SG vandaag nacht
 'De jongen kan hier vannacht blijven.' (Paramakkaans)

17c) *I sa sun gó a bándá lío.* (Essegbey et al. 2013)
 2SG kan zwemmen gaan LOCC overkantriver
 (Moeder tegen kind) 'Je kan aan de overkant van de rivier zwemmen.'
 (Saramakkaans)

Afwijzing wordt meestal door middel van een ander hulpwerkwoord uitgedrukt in het (hedendaags) Sranantongo, het Aukaans en het Paramakkaans maar niet in het Saramakkaans (Migge & Winford 2009) of in het Oud Sranantongo. In het Saramakkaans wordt *sa* gecombineerd met de ontkenning *á* (18a).

(18a) *Yee i á ta libi bunu, i á sa pee*
 luister 2SG NEG IMPF leven goed 2SG NEG kunnen spelen
ku di oto wan fi i. (Saramakkaans, Migge & Winford 2009:134)
 met DEF ander een voor 2SG

'Luister, als je je niet goed gedraagt, dan kan je niet met de anderen spelen.'

Maar in het Sranantongo wordt *kan* vervangen door de ontkenning *no* en het hulpwerkwoord *man* 'kunnen' en, onder invloed van het Nederlands, steeds vaker het hulpwerkwoord *mag* 'mogen' om afwijzing uit te drukken, zie (18b).

- 18b) A *pikin no o man/mag tan dyaso tide neti.*
 DET kind NEG FUT kunnen blijven hier vandaagnacht
 A *no kisi primisi.* (Sranantongo, Migge & Winford 2009:134)
 3SG NEG krijgen toestemming
 'Het kind kan vannacht niet hier blijven. Hij heeft geen toestemming gekregen.'

In het Aukaans en het Paramakkaans wordt *sa* vervangen door de ontkenning *án* en het hulpwerkwoord *poy* 'kunnen' of *man* 'kunnen', zie in (18c) en (18d).

- 18c) *mi be taigi den pikin kaba, yu á poi waka*
 1SG PST zeggen DEF.PL kind reeds 2SG NEG MOD lopen
go a busi.
 gaan LOC bos
 'Ik heb de kinderen al gezegd, jullie mogen het bos niet ingaan.' (Aukaans)

- 18d) A *boy án man tan ya tide neti.* (Migge & Winford 2009:134)
 DET jongen NEG kunnen blijven hier vandaag nacht
 'De jongen kan vannacht niet hier blijven.' (Paramakkaans)

Bovenstaande voorbeelden laten de talen van hun conservatieve kant zien. Nu er meer Marrons naar de stad trekken en zich daar (semi-) permanent vestigen, ontstaat er een nieuwe dynamiek met nieuwe stadse varianten van de Marrontalen tot gevolg, deels door contact met het Surinaams-Nederlands en het Sranantongo, deels door contact met andere Marrontalen. Een interessante studie van de gevolgen van dergelijke migratiepatronen voor het taallandschap van Frans Guyana is Migge en Leglise (2013). Robert Borges (in voorbereiding) onderzoekt stadse varianten van het Aukaans in Paramaribo en vindt onder andere dat de Aukaners zich ook bewust zijn van de invloed van het Sranantongo op het Aukaans. Hoe dichterbij de kust komt, hoe meer ontwikkeld de taal is, legde één van de ondervraagden uit. Anderen beschrijven het Aukaans van de stad als *moksi* 'gemengd' of *basaa* 'ongeordend' of noemen het 'modern' en het Aukaans van het binnenland 'traditioneel'. Beschrijvingen zoals deze zijn zeer informatief, ze bieden inzicht in de taalattitude van de ondervraagden en laten tegelijkertijd zien wat de ondervraagden

de moeite waard vinden om te delen met een buitenstaander. Alle ondervraagden ervaren een verschil tussen het Aukaans van de stad en het Aukaans van het binnenland, maar de meeste ondervraagden vinden het moeilijk deze verschillen aan de hand van voorbeelden te benoemen. We hebben naturalistische en geëliciteerde gesprekken en interviews in het Aukaans van de stad vergeleken met meer conservatieve varianten van het Sranantongo in de stad en van het Aukaans in het binnenland. Met betrekking tot modaliteit constateren we dat het Sranantongo op verschillende manieren het Aukaans van de stad beïnvloedt. Zo komt bijvoorbeeld het typisch Aukaanse hulpwerkwoord *poy* 'kunnen' in het Aukaans van de stad minder vaak voor. In de contexten waar het binnenlandse Aukaans *poy* gebruikt wordt, wordt in de stad *man* gebruikt, een vorm die zowel in het Sranantongo als in het Aukaans voorkomt. Dit wordt geïllustreerd door het volgende voorbeeld.

- 19) *i no man oli en moro.*
 2SG NEG kunnen houden 3SG meer
 'Je kunt het niet langer houden.' (Aukaans van Paramaribo)

In het Aukaans van de stad komen we ook vaker het hulpwerkwoord *kan* 'kunnen' tegen, met name in contexten waar het een fysiek 'kunnen', 'in staat zijn' uitdrukt. In het binnenlandse Aukaans wordt hier meestal het hulpwerkwoord *sa* gebruikt, als in (20a). Maar Aukaners woonachtig in de stad gebruiken vaak *kan* 'kunnen' (20b), net als andere (L1 en L2) sprekers van het Sranantongo (20c).

- 20a) *a taanga, a sa diki wan ondoo kilo.* (Winford & Migge 2004:30)
 3SG sterk.zijn 3SG kunnen tillen een honderd kilo
 'Hij is sterk, hij kan 100 kilo tillen.' (Aukaans)

- 20b) *i kan go meke wan film.*
 2SG kan gaan maken INDF film
 'Je kuut een film gaan maken.' (Aukaans in Paramaribo)

- 20c) *a kan doro fu broko a apra.*
 3SG kan klaarkomen om breken DEF.SG appel
 'Hij kan het klaarspelen om de appel te plukken.' (Sranantongo)

Voorbeeld (20b) en (20c) lijken erg op elkaar, en (20b) zou zo voor Sranantongo door kunnen gaan. Toch is dat niet het geval. De Aukaner spreekt (20b) uit terwijl hij in een Aukaanse modus is. Elders in de conversatie gaat hij over op het Sranantongo en weer later mengt hij Sranantongo en Aukaans, het verschil is hoorbaar aanwezig.

Tabel 2 geeft een overzicht van de verschillende vormen die we in het Sranantongo en het Aukaans van de stad en het binnenland in onze data hebben aangetroffen.

Tabel 2. Modale hulpwerkwoorden in het Sranantongo en het Aukaans van de stad en het binnenland

Modale subcategorie	Sranantongo	Aukaans Binnenland	Aukaans Paramaribo
positive potential	sa	sa	sa
negative potential	kan/sa	poi	--
positive possibility	kan	sa	kan
negative possibility	man/kan	poi	--
positive permission	kan/mag	sa	kan
negative permission	kan	poi	man
positive physical ability	kan	sa	kan
negative physical ability	man	poi	--

CONCLUSIE

In dit artikel heb ik verschillende voorbeelden van taalvariatie en taalverandering laten zien die veroorzaakt worden door taalcontact. Deze voorbeelden laten verder zien dat de onderzochte talen van Suriname niet zomaar veranderen, maar ze gaan op elkaar lijken. Er treedt convergentie op:

- 1 **Plaatsaanduidingen** in het Sranantongo lijken nu meer op het Surinaams-Nederlands dan voorheen. Het Surinaams-Nederlands is de drijvende kracht achter de taalverandering.
- 2 Veranderingen in de woordvolgorde van hoofdzinnen en bijzinnen in het Sarnami worden veroorzaakt door zowel het Sranantongo als het Surinaams-Nederlands. Tegelijkertijd verandert het Surinaams-Nederlands onder invloed van het Sranantongo.
- 3 De verschillen tussen de **modale systemen** van het Aukaans in Paramaribo en het Sranantongo zijn minder groot dan tussen de modale systemen van het Aukaans in het binnenland en het Sranantongo. Ook hier oefent het Sranantongo een grote aantrekkingskracht uit.

Sommige van de voorbeelden zouden ad hoc oplossingen voor de communicatieve uitdagingen van meertalige gespreksituaties kunnen zijn. Misschien konden geïnterviewden op dat ene moment niet op het juiste

woord in de ene taal komen en gebruikten ze een vergelijkbaar woord uit een andere taal. Of vonden ze (on(der)bewust) dat ze hun multiculturele en meertalige identiteit moesten uitdragen en werd er daarom een woord of een structuur uit de ene taal geleend en ingevoegd in het gesprek dat grotendeels in een andere taal gevoerd werd. We hebben echter verschillende voorbeelden gepresenteerd van verschijnselen die niet als zodanig weggezet kunnen worden. Sranantongo *ini* wordt niet meer achteropgeplaatst. De woordvolgorde in het Sarnami is aan het veranderen. Er ontstaan nieuwe taalvariëteiten in Paramaribo als gevolg van taalcontact.

Uitgangspunt van dit schrijven was de veronderstelling dat, als Suriname werkelijk een samenkomst is van verschillende bevolkingsgroepen waar mensen met verschillende achtergronden samen leven met behoud van hun eigen identiteit, hun talen, ondanks het taalcontact, niet zouden veranderen. We hebben aangetoond dat dat niet juist is. De talen van Suriname veranderen wel degelijk. We hebben verschillende voorbeelden van taalvariatie en taalverandering gepresenteerd die laten zien dat het Surinaams-Nederlands, het Sranantongo, het Sarnami en het Aukaans op elkaar gaan lijken. Eenheid in verscheidenheid krijgt zo een nieuwe betekenis. Of, om met de woorden van Hein Eersel af te sluiten: 'het systeem is aan het veranderen'-.'' (Eersel 1983: 169).

BRONNEN

- Dutch Central Bureau of Statistics. 2011. http://statline.cbs.nl/SIC_213-2005/02. Zevende algemene volks- en woningtelling in Suriname, landelijke resultaten, volume I, demografische en sociale karakteristieken (7th general population and household census in Suriname, national results, volume 1, demographic and social characteristics). Paramaribo: Algemeen Bureau voor de Statistiek)
- SIC 261/2009-08. Huishoudens in Suriname (households in Suriname). Paramaribo: Algemeen Bureau voor de Statistiek.
- Taalpeilonderzoek Suriname 2011. Een enquête onder de bevolking van Paramaribo (http://taalunieversum.org/taalpeil/2011/download/Taalpeil_onderzoek_Suriname.pdf)
- Voyages Database. 2009. *Voyages: The Trans-Atlantic Slave Trade Database*. (<http://www.slavevoyages.org>)

LITERATUUR

- Berg van den, M. C., 2007
A grammar of Early Sranan. Zetten: Manta.
- Bies, R. de, W. Martin, W. Smedts. 2009.
Prisma woordenboek Surinaams Nederlands. Houten: Prisma Woordenboeken en Taaluitgaven.

- Blanker, G. en J. Dubbeldam, 2005
Prisma woordenboek Sranantongo – Nederlands. Houten: Prisma Woordenboeken en Taaluitgaven.
- Borges, R. (in voorbereiding).
A life of language. Dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen.
- Breinburg, P., 1983
 De mengtaal van Surinamers: een sociolinguïstisch perspectief. In E. Charry, G. Koefoed en P. C. Muysken (Eds.) *De Talen van Suriname*. Muiderberg: Coutinho, pp. 201-208.
- Bruine de, A., 2006
 Libanezen in Suriname. Van Bcharre naar Paramaribo. Leiden: KITLV
- Bruyn, A., 1995
Grammaticalization in creoles: The development of determiners and relative clauses in Sranan. Amsterdam: IFOTT.
- Bruyn, A., 1996
 On identifying instances of grammaticalization in creole languages. In Baker, Ph. en A. Syea (Eds.) *Changing meanings, changing functions: papers related to grammaticalization in contact languages*. London: University of Westminster Press, pp. 29-46.
- Campbell, H., 1983
Het Nederlands als luxe-waar op de Surinaamse markt. In Charry et al. (Eds.), pp. 188 - 199
- Carlin, E. en K. Boven, 2002
 The native population. Migrations and identities. In Carlin en Arends (Eds.), *Atlas of the languages of Suriname*. Leiden: KITLV Press, 11-47
- Carlin, E. en J. Arends (Eds.), 2002
Atlas of the languages of Suriname. Leiden: KITLV Press.
- Charry, E., G. Koefoed en P. C. Muysken (Eds.), 1983
De talen van Suriname. Muiderberg: Coutinho.
- Damsteegt, Th., 1988
 'Sarnami: A living language'. In Barz R. K. en J. Siegel (Eds.), *Language transplanted: The development of overseas Hindi*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz, pp. 95-119.
- Donselaar, J., 1989
 Woordenboek van het Surinaams-Nederlands. Muiderberg: Coutinho.
- Eersele, H., 2002
Taal en Mensen in de Surinaamse Samenleving. Paramaribo: Stichting Wetenschappelijke Informatie.
- Essegbey, J., 2005
 'The basic locative construction in Gbe languages and Surinamese creoles'. *Journal of Pidgin and Creole Linguistics* 20:2, 228-267.
- Essegbey, J. en A. Bruyn, 2002
Moving into and out of Sranan: Multiple effects of contact. Lezing gegeven op de Internationale Conferentie Adpositions of Movement, Katholieke Uni-

- versiteit Leuven, België
- Essegbey, J., M. C. van den Berg en M. van de Vate, 2013
 Possibility and necessity modals in Gbe and Surinamese creoles. *In Lingua* 129, pp. 67-95
- Gowricharn, R., 2009
 'Transnational family ties of immigrants in the Netherlands.' *Ethnic and Racial Studies*, Volume 32 (7): 1164-1182.
- Jansen, B., J. Lalleman en P. C. Muysken, 1981
 The Alternation Hypothesis: Acquisition of Dutch word order by Turkish and Moroccan foreign workers. *Language Learning* 31 (2), pp. 315-336
- Kachru, Y., 2006
Hindi. Philadelphia: John Benjamins.
- Kleine, de, Christa M., 1999
A Morphosyntactic Analysis of Surinamese Dutch as Spoken by the Creole Population of Paramaribo, Suriname. New York: City University of New York.
- Kleine, de, C. M., 2002
 'Surinamese Dutch'. In Carlin en Arends (Eds.), *Atlas of the languages of Suriname*. Leiden: KITLV Press, 209- 232
- Kleine, de, C. M., 2007
A Morphosyntactic Analysis of Surinamese Dutch. München: Lincom Europa
- Léglise, I. en B. Migge (in voorbereiding)
 Language Practices and Language Ideologies in Suriname: Results from a School Survey. In Carlin, E., I. Léglise, B. Migge en P. B. Tjon Sie Fat, (Eds.), *In and out of Suriname: language, mobility, identity*. KITLV.
- Marhé, R. M., 1985
Sarnami byakaran: Een elementaire grammatica van het Sarnami. Leidschendam: Stichting voor Surinamers.
- Migge, B., 2006
 'Tracing the origin of modality in the creoles of Suriname.' In Ana Deumert and Stephanie Durrleman (Eds.), *Structure and variation in language contact*. Creole language library Vol. 29. Amsterdam: John Benjamins, pp. 29-59.
- Migge, B., 2007
 'Code-switching and social identities in the Eastern Maroon community of Suriname and French Guiana.' *Journal of Sociolinguistics*. Vol. 11(1): 53-73.
- Migge, B. en M. C. van den Berg, 2009
 Creole learner varieties in the past and in the present: implications for creole development. *Language, Interaction and Acquisition*, Vol. 1(1): 253-282.
- Migge, B. en L. Goury, 2008
 'Between contact and internal development: Towards a multi-layered explanation for the development of the TMA system in the Creoles of Suriname.' In Michaelis, S. (Ed.), *Roots of Creole structures; Weighing the contribution of the substrates and superstrates*. Creole language library Vol. 33. Amsterdam: John Benjamins, pp. 301-331.

Migge, B. en I. Leglise, 2012

Exploring Language in a Multilingual Context: Variation, Interaction and Ideology in Language Documentation. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Migge, B. en D. Winford, 2009

'The origin and development of possibility in the creoles of Suriname.' In Rachel Selbach, Hugo Cardoso and Margot van den Berg (Eds.) *Gradual Creolization: Studies celebrating Jacques Arends*. Creole language library Vol. 34. Amsterdam: John Benjamins, pp. 129-153.

Muysken, P. en K. Yakpo (in voorbereiding) (Eds).

Multiple language contact. Manuscript.

Plag, I., 1998

The syntax of some locative expressions in Sranan. Preposition, postposition, or noun? In *Journal of Pidgin and Creole Languages* 13.2, pp. 335-353.

Rybka, K., 2012

Contact-induced phenomena in Lokono. Lezing gehouden op de ERC Traces of contact Workshop 'Contact & convergence in Suriname: theoretical approaches & case studies, Radboud Universiteit Nijmegen, Oktober 17th – 18th, 2012, Hotel Campanile, Amsterdam Zuid-Oost

Talmy, L., 1985

'Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms'. In *Language typology and syntactic description*, vol. III: *Grammatical categories and the lexicon*, ed. Timothy Shopen, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 57-149.

Tjon Sie Fat, P. B., 2002

'Keija. A Chinese language in Suriname'. In Carlin en Arends (Eds.), *Atlas of the languages of Suriname*. Leiden: KITLV Press, 233-248

Tjon Sie Fat, P. B., 2009

Chinese New Migrants in Suriname: The Inevitability of Ethnic Performing. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Voorhoeve, J. en U. M. Lichtveld, 1975

Creole drum. An Anthology of Creole Literature in Surinam. Londen: Yale University Press

Vruggink, H. en J. Sarmo, 2001

Surinaams-Javaans - Nederlands Woordenboek. Leiden: KITLV Uitgeverij.

Winford, D., 2000

Irrealis in Sranan: Mood and modality in a radical creole. *Journal of Pidgin and Creole languages* 15: 63-125.

Winford, D., 2003

An Introduction to Contact Linguistics. Oxford: Blackwell.

Winford, D. en B. Migge, 2004

Surinamese creoles: morphology and syntax. In Kortmann, B., K. Burridge, R. Mesthrie, E. Schneider en C. Upton (Eds.) *A handbook of varieties of English*. Berlin: Mouton de Gruyter, 482-517.

Wolfowitz, C., 2002

Javanese speech styles in Suriname. In Carlin en Arends (Eds.), *Atlas of the languages of Suriname*. Leiden: KITLV Press, 265-282

Yadav, R., 1996

A Reference Grammar of Maithili. Berlin: Mouton de Gruyter.

Margot van den Berg werkt als taalwetenschapper aan het Centre for Language Studies van de Radboud Universiteit Nijmegen. Zij onderzoekt gevolgen van taalcontact en meertaligheid in het Caraïbisch gebied, West-Afrika en Nederland.